List 21. **NOVICE** Tečaj XXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 24. maja 1871.

Obseg: O zadevah žitne cenitve. — Potni poduk o Krasu in o pogozdovanji Krasa. (Dalje.) — Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico. (Dalje.) — Telovadno in boriteljsko imenoslovje. (Dalje.) — Primula veris. (Dalje.) — Iz Ruskega. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O zadevah žitne cenitve.

Od gosp. Antona Podkrajšek-a, zastopnika vélikih posestnikov v cenilni komisiji za okraj ljubljanski, smo prejeli predloge, ki jih je tej komisiji stavil pri obravnavi 8. dne t. m.

Vse, kar nam od domoljubnih izvedencev dohaja o cenitvi naših poljskih pridelkov, ki bode podlaga prihodnjemu zemljiškemu davku, je nam jako drago zato, da se ob pravem času razjasni, kar jasnila potrebuje. Zdaj luč pod mernik staviti in skrivaje obravnavati take rečí, ki ne smejo biti nobene skrivnosti, bila bi le po prevkorenjeni birokratični razvadi pregreha zoper deželo našo, ki je ravno zato se s silnimi zemljiškimi davki obložila, ker se je pri prvi katasterski cenitvi vse skrivaje delalo, to je, nič očitno po časnikih se razpravljalo.

Gosp. Podkrajškovi predlogi zadevajo srednjo ceno (Durchschnittspreise) poglavitnih poljskih pridelkov, to je, pšenice, rží, ječmena in ovsa.

Srednja cena za ta žita je določena po tržni ceni ljubljanski, in sicer za vagán ali 2 mernika

pšenice	s 4	goldinarji	84	kr.
rží	s 3	„	15	kr.
ječmena	z 2	„	55½	kr.
ovsa	z 1	„	82	kr.

Zoper to določitev srednje cene se mora ugovarjati sledeče:

Najbolj pravično se donesek zemljišča more soditi le po tisti ceni, ki ga žito v svojem kraji (Localpreis) ima, zato nikakor ne morem odobriti tega, da bi se imenovani pridelki cenili po ljubljanski tržni ceni. Na ljubljanski sejm se iz okolice ljubljanske in posebno iz Dolenskega pripelje najbolje blagó na prodaj. Tega žita pa na ljubljanski sejm malokterikrat pripelje kmet sam, ampak pripeljejo ga predkupci in žitni barantači.

Cena na ljubljanski trg pripeljanega žita mora memo cene, ki jo to žito ima domá na mestu pridelka, veliko viša biti, in sicer a) zavolj vožnine do mesta, b) zavolj cestnine in mostnine, c) zavoljo štantnine, d) zavoljo vžitne dače, e) zavoljo dobička, ki ga prodajalec išče pri prodaji.

Na trg se pripelje najlepše in najbolje blagó, — kako neki bi se po tej ceni mogel ceniti pridelek zemlje, na kteri kmet prideluje dobro, srednje in slabo blagó!

Če se srednja tržna cena za pšenico stavi na 4 gld. 84 kr., tedaj bi se morala ta cena razločiti na trojno po dobrem, srednjem in slabem pridelku, in še le po srednji ceni te trojne razmere ceniti zemljiški (gruntni) donesek. Po takem, če je tržna cena

najlepše pšenice	4	gold.	84	kr.,
bi za srednje blagó znašala	3	„	22⅔	„
za slabo blagó pa	1	„	61⅓	„
to daje skupaj za vagán pšenice	9	gold.	68	kr.,

srednja cena po takem bi tedaj bila 3 gold. 22⅔ kr., a še ta cena morala bi se znižati za toliko, kolikor znašajo stroški, ki so gori imenovani pod črko a) do e). Vsi ti stroški bi se tedaj morali odšteti od 3 gold. 22⅔ kr., in kar po tem ostane, to je prava cena lokalna, in le ta sme po pravici biti podlaga cenitvi zemljiškega doneska.

Kakor smo pšenico razločili na blagó trojne sorte in potem računili ceno, ravno to veljá tudi o rži, ječmenu, ovsu.

Pa še druge okoliščine podirajo srednjo ljubljansko tržno ceno. Naj tudi to povem.

Ob tržnih dnevih služabnik mestne gosposke na sejmu pozveduje žitno ceno in jo komisarju pové. Kar se mu pové, to on pové naprej, ne gledé na to, kdo je predkupec in kupec.

To tedaj, kako se tržna žitna cena pozveduje, bi moralo občinstvo, vlada in cenilna komisija dobro vedeti; pri nakupovanji žita za vojaščino, za idrijsko rudarstvo itd. veljá sploh tržna cena za merílo. Kako lahko nevestni podvzetniki, ki žito prodajajo vojaščini itd., sami sebi na dobiček podražijo ceno, ni težko uganiti; o pravem času dadó lastnega žita pripeljati na sejm, mu napnó ceno visoko, magistratni služabnik pride in si jo zapiše, kakor je slišal.

Ljubljanskega žitnega trga je le jeseni po mlatvi in spomladi pred setvijo kaj, — drug čas ga skoro nič ni; ta čas pa je ravno voda na mlin imenovanim barantačem: takrat pripeljejo svojega žita ter mu stavijo kolikor mogoče visoko ceno.

Po vsem tedaj je jasno kot beli dan, da ljubljanska tržna cena nikakor ne more biti podlaga zato, da bi se po tej tarifi cenil zemljiški dohodek.

Da se ogersko, hrvaško in še drugo v našo deželo pripeljano žito draže prodati dá kakor naše domače, to je gotovo, ker je veliko bolje, čisto in teže memo domačega (tuja pšenica je 6 do 8 funtov teža, rž 3 do 5, oves 8 do 10, ječmen pa še veliko teži).

Naposled moram omeniti, da tudi ažijo je od škode pri žitni kupčiji in da tudi na ažijo je treba ozir jemati.

Če vse to, kar sem tukaj razložil, zvedeni in skušeni možje nepristransko prevdarijo, mislim, da mi pritrdijo, da sem resnico govoril in da imam prav, ako

predlagam, da srednja tržna cena za dobro blago naj se stavi tako-le:

za vagán pšenice	4 gold.	5 kr.
za „ rží	2 „	50 „
za „ ječmena	2 „	20 „
za „ ovsa	1 „	40 „

Tako se glasí gosp. Podkrajšekovo poročilo.

Potni poduk
o Krasu in o pogozdovanji Krasa.

Spisal za domorodce notranjske Ljudevit Dimic,
c. kr. nadgozdnar in gozdni poročevalec, ud centralnega odbora kmetijske družbe.

(Dalje.)

Kaj pa bodemo z golim Krasom začeli, kjer morebiti vže sto let ni zrastlo drevesce?

Da se tukaj gozd ne zaredí tako več, kakor drugod, temu je poglavitna krivica paša zlasti ovác in kóz.

Vem, da Krašovci te živali neogibno potrebujejo, vsaj tudi ni potreba, da bi se morala ta paša popolnoma odstraniti; na vsaki način pa se mora omejevati.

Od sveta, kar se ga za pogozdovanje odloči, naj srenje z gozdom zaredijo samo tiste dele, kteri so ležeči po dolinah in nižavah, posebno to velja od pašnikov, kteri še niso razdeljeni in se občno vživajo.

Od vsacega tacega pašnika naj srenja odloči deseti ali pa dvajseti del za pogozdenje. Potem naj se tla posnažijo, ter se kamenje pobere, in s tem kamenjem za gozd odločeni prostor ogradi, ravno tako, kakor se drugod „ograde“ delajo.

Nek izveden Krašovec nasvetuje, naj se še za nekoliko časa ovčjej čedi ležišče napravi, da se tla malo pognojé. Od tega časa naprej pa naj se nobena živina več na pašo ne pusti. Zdaj naj se tukaj drevesno seme seje ali naj se mlada drevesa sadijo.

Ako je še kaj grmovja po ogradi, naj se obdeluje ta prostor z belim ali črnim borovcem, brestom, s smreko, mecesnom, gabrom, črnim topolom ali z akacijo.

Ako ni tacega grmovja, naj se začenja s tacimi lesovi, ki se tudi brez nastrešja radi primejo, da se more potem drevesom ugodno stališče dati.

Za to so zlasti sposobni:

Črni in beli borovec in jesen. Tudi božje drevo (nemški „Götterbaum“) je za ta namen pripravno. Na Primorskem se je veliko kamnitega krasa s tem drevesom z vspehom nasadilo. Božje drevo raste hitro in steguje svoje korenine globoko v tla, zato se boljše upira burji. Razun tega pa tudi zemljo poboljša z odpadkom listja.

Sploh pa je po Krasu boljši les sejati nego saditi ga. V gredici se bode gozdna rastlina ali mlado drevesce preveč omehkužilo (scarkljalo), za gredico se zemlja globoko predela ali preorje, in v taki zemlji se koreninice preveč raztegujejo; potem pa, ko se mlado drevo presadi, tacim koreninam prostora pomanjkuje, rastlina jame bolehati in sušiti se, ravno tako, kakor se razpestovanemu otroku godi, ako se mu pozneje kaka nesreča primeri. Ako je to delo umno in varno dovršeno, in ako se le vsako leto prazni prostori vnovič zasadijo, in če se po ogradi ne pase, bode gozd v 15 do 20 letih toliko zrastel, da živina ne bo mogla vrhov več z gobcem doseči.

Kakor hitro je gozd toliko dorastel, se paša lahko zopet brez zadržka začne. Pod senco in v drevesni rôsi bo paša gotovo bolj okrepčavna in tečna za živino, kakor pod soparnimi solnčnimi žarki.

Po tem načinu naj bi se vsako leto novi del pogozdil. Vspeh tacega truda bo marsikterega vabil po izgledu ravnati. To bi pogozdovanji kmalu mnogo prijateljev pridobilo.

Zadosti je pa še tudi tacih krajev na Notranjskem, kjer se po pašnikih še znajde hosta, če tudi le nizka, revna in spačena hosta. Taka hosta se bo kmalu povzdignila, ako se paša le za 10 let odstrani. Razun tega najdemo v kraški zemlji še mnogo starih drevesnih korenin in porobkov. Iz tacih korenin in porobkov se včasih gozd kmalu sam po svoji moči zopet omladi ali zaredí, ako se le ne pase.

Kjer je še kaj hoste, Vam toraj svetujem: jo najpoprej ostro, golo in nekoliko poševno posekati, porobki bodo potem kmalu mladike pognali, iz kterih se počasi gladki gozd povzdigne.

Na ta način se pa le tista drevesa dajo omladiti, kterim perje ali listje vsako leto odpada. Borovci, smreke in hoje, to je, iglenata drevesa, ne poženejo več iz korenin, ampak samo iz semena.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico.

Spisal Ivan Nep. Boštjančić.

(Dalje.)

4. Kako pride gluhomutec do mimike in kak pomen ima ona za-nj.

§. 10. Da je pomanjkanje sluha ob enem tudi vzrok nemosti, bilo je že dokazano. Zadnja je gluhonemova največa nesreča, tega ne more nobeden tajiti, in v prihodnje bodemo imeli priložnost to natančneje opazovati. Kar je bilo do sedaj rečeno, je nam neovrgljiv dokaz, nasproti velikrat izgovorjenemu mnenju, da se mora imeti gluhonem pri vstopu v šolo kot stvar brezi vsacega razvoja. Na vsak način je tako mnenje neumna prenapetost, ker nas skušnja drugače prepričuje. Naj ima jezik še tak upliv na duševni razvoj, gluhonem vendar ne ostane popolnoma neomikan, čeravne ne vé, kaj je govorjeni jezik. V krogu počutnega opazovanja si nabira s pomočjo očesa in drugih čutov predočbe vseh vrst, in to po ravno tisti poti, po kterej si jih nabira polnočutni človek; tudi notranjega dušnega stana si je svest, in sicer tako določno, da je spozná tudi pri drugih z gotovostjo ž njihovih obrazov in gibanj. Predočbe mu pa dajejo gradivo in povod k mišljenju. On primerja, presoja in vstvarja pojme, in ni je sploh počutne razmere, da je on v njemu dohodljivem krogu ne razume. Utegnil bi mi kdo reči, da stavim mnenje proti mnenju, a to ni res, kar bode neovrgljiv dokaz na daljno opazovanje nesrečnega gluhomutca, bode dokaz, da se opiram na skušnjo.

§. 11. Ta njegov razvoj tedaj v gluhonemu, kakor polnočutnem, vzbudí potrebo govora. Kar spozná, čuti, želí, hoče dopovedati in tirja, da tudi drugi tako storé. Ker po navadni poti — z govorjenim jenim jezikom — ne more zadostovati silni potrebi razodevanja svojih misli, ogleda se po kakem drugem pomočku, in pride potem neobhodno do mimike, ki mu se naravno ponuja, tako rekoč kot nadomestilo govora. Kako blizo imamo mimične obraze, prav lahko razvidimo iz vsakdanjega življenja. Denimo, morski valovi plahnejo iz razsute ladije človeka na otok, čegar prebivalci ne razumejo njegovega in on ne njihovega jezika. Je medsebojno občenje onega človeka in tamoš-

njimi prebivalci popolnoma odrezano? Gotovo je zeló težavno, pa nemogoče nikakor. Mož, ki ga najdemo brez vsake pomočí na morski brežini, nam pové vzrok nesreče, kako se je vršila itd., kar tudi storí, kako? to vsakteri vé, predno je izgovorjeno: z mimiko. Mesto govorjenega jezika, ki se v tacem primerljeji rabiti ne more, nastopi mimika. Taka je tudi pri gluhonemu. Sicer nahajamo mimiko pri polnočutnem človeku tudi kot spremljevalko njegovega govorjenja. Znano je, da otroci kaj radi gestikulujejo; kar pripovedujejo, hočejo zmiraj oslikati s pripravnim gestom, in celó njihove igrače pol in pol lahko sem prištevamo. Pa ne le otroci, temoč tudi odrasli rabijo na enak način mimične obraze. Tako kažemo na priliko na-se, na nagovorjenega, na osebe in stvarí, o kterih govorimo; prikimljemo z glavo, kedar hočemo kaj pritrditi, in nikamo v nasprotnem smislu. Kličemo k sebi in odganjamo z roko, izraze tukaj, tam, sedaj, prihodnjič, poprej — spremljamo radi s primernimi plošno razumljivimi obrazi. Kedar mislimo, stavimo si roko ali prst na čelo, ravno tako znana so znamenja, s kterimi hočemo brez besede, ali ob enem tudi ž njo, dvom, nevednost, trdnost, nevoljo itd. izraziti.

(Dalje prihodnjič.)

Mitologične preiskave.

Primula veris.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Dalje.)

V cerkvenoslovenščini tudi nahajamo: agen, vitex, Keuschlamm. Ker se v grščini veli *ἄγνος*, je brž ko ne ta beseda iz grščine prišla v slovenščino. Vendar, ker *ἁγνος* pomenja svitel, čist, utegne biti beseda iz one korenike, iz ktere: *ἁγλαος*, in ta je sorodna s slovansko ag, jag. Slovenci jo imenujejo: divičje drevce, tudi: Abrahàmovo drevce, Hrvati po Jambrešiču: divojačko drevce, toda po lastnosti, ktere so tej vrbici pripisovali že stari Grki. Mislili so, da ima moč oslabiti spolna (seksvalna) poželenja, zato so si žene Atinjanov, ktere so bile v skrivnosti thesmoforij posvečene, in so morale v zakonski zdržljivosti živeti, z listjem te vrbice svoje postelje potrosile. Še danes se neveste opletajo z divičjim drevcem, da očitajo svojo neoskrunjeno čistost, in Charlotte de la Tours pripoveduje, da na Francoskem bogu posvečene divice iz divičjega drevca distilirano vodo pijejo za potlačenje seksvalnih poželenj. [1]) Nemci so grško *ἄγνος* zarad priličnosti z latinskim agnus, prav neumno prestavili v Keuschlamm.

Znamenito je, da Slovenci to vrbico imenujejo „Abrahamovo drevce“, tudi Magjari so od Slovencev to poznamenovanje sprejeli in jo imenujejo Abrâham fäja. Moglo je toraj nekdaj to drevce simbolizovati tako imenovano vremensko drevo (Wetterbaum), ktero se tudi veli: Adamovo ali Abrahamovo drevo, in to poznamenovanje se je ohranilo celó pri ponemčenih Slovenih v Ukermarku.

V knjigi „Norddeutsche Sagen“ (Geb. 412. 428.) berem: Nach Sonnenuntergang bildet sich häufig ein sogenannter Wetterbaum, ein Wolkengebilde, das einem Baume gleicht, danach regiert sich das Wetter; wohin nämlich die Spitzen gehen, dahin wird der Wind gehen. In der Uckermark sagt man an einigen Orten: „der Abrahamsbaum blüht, es wird regnen“, an andern Orten: „der Adamsbaum, blüht er nach Mittag zu, gibts gut Wetter, nach Mitternacht, so gibt es Regen“.

[1]) „Symbolik der Blumen“ prestav. Alvensleben str. 146.

Utegnila je ta vrbica tudi posvečena biti boginji Divici česk. Děvana, Perunova in Letničina hči; srbsk. Divojka, ktera solncu dvor pometa, in ktera ima v mnogih ozirih enake lastnosti z grško Ateno in Hero, in tako dobiti imé divičje, divojačko drevce. Pri Grkih je bila Heri posvečena, prebivalci otoka Samos so celó trdili, da se je Hera pod tem drevescem rodila.

Trobentica, jagolnica, ragušica, brkončica se še na Štajarskem in hrvaškem Zagorji velí: Iskrica, sv. Ivana roža, — novi dokaz, da je ta cvetka bila ozko združena s češčenjem luči in ognja, ker iskra je simbol bliska. K tematu jag še bi jaz postavil štajersko slovensko in hrvatsko-srbsko: jagma, irruptiv, impetris, jagmiti, rapere, jagmo, cater, improvisus, na jagmo prodati, reissend, schnell verkaufen, na jagmo iti, blitzschnell gehen.

Primeril sem tudi na drugem mestu tej koreniki imé mitičnega bitja: Iza: O Izi pripovedajo okoli Podsrede in Kozjega, da je v gori skrita in ob hudi nevihti iz gore zleti, za njo sledi huda burja, toča, blisk in grom, da živina stoče. Da so to mitično bitje tudi severni Slovani poznali, pričujejo imena: Izjaslav, Izebolk, Izeča, Ižoslav, Izonka, kranjski Izatič, Izmar. Iza je brž ko ne druga oblika boginje: Jage-Ježi, Jahode-Babe. Priimek: Isa ima tudi nemška: Berhta, Holda, mogoče, da je lastnina Slovenov severno-slovenskih pozneje ponemčenih. Vendar primeri tudi zastran imena: Iza sansk. idž, ire.

V različnih imenih zemljišč in cvetlic bi se še dosti mitologičnih ostankov našlo, ko bi nam hotel kak izveden botanikar vsa poznamenovanja po vseh slovenskih pokrajinah pobrati — al zastonj že več let opominjam in spodbujam na to delo mlajši naš naraščaj. Travo: Laser (tanger, Ferulkraut) imenujejo v moji rojstni okolici: vražje blato. Martial pravi, da so z „Ferulkrautom“ dajali packe učencem, primeri nemško: Patzenferl. Vražje blato! „caedere ferula“! treba je res obojega mladim ljudem.

(Konec prihodnjič.)

Ozir po svetu.

Iz Ruskega.

Iz Petrograda 18/30. aprila. —*η*—

(Dalje in konec.)

Ruski žurnali so, menda na nekaj dni, deloma ustavili medosobne prepire o predmetih preustrojstva notranjega položenija ruske države, in polemizujejo zdaj večidel zoper madžarsko in nemško žurnalistiko. Povod k temu jim je dala petrograška korespondenca berolinske „Kreuz-Zeitung“, v kteri je „N. F. Presse“ našla, da ruska vlada išče pri Nemcih pomoči zoper svoje panslaviste, kakor verzajlska zoper parižko komuno. Temu dobremu dopisniku menda nikdor na svetu ni tako hvaležen, kakor ravno narodna ruska žurnalistika. Ona, ki se v Rusiji bolj po pravici, kakor marsikje, imenuje sol naroda (tukaj jo židovski kapital, hvala Bogu, še ne drží tako v prstu, kakor na primer na Dunaji), ima pri tem priložnost, marsikaj reči, kar je potrebno in vendar bi sicer zamolčala. Iz množestva v tej zadevi interesantnih člankov Vam privodim le nekaj strok iz „Birževih Vedomosti“: „Ako čita človek v inostranih žurnalih izvestija o položenji del v Rusiji — govori omenjeni list — neredko se mora čuditi nad tem, do kake stopinje nevedni o tem, kaj se pri nas godi, so celo v sosednih z Rusijo državah, v Avstriji in Prusiji. Včasi pa ni mogoče samo čuditi se nad takimi sporočili, ko človek vidi, da inostrana žurnalistika

ne samo po nevednosti, ampak z neko, jej lastno, prikrilo iznajdljivostjo o Rusiji brodi. Tako so začeli zdaj nekteri organi pruskega in avstrijskega tiska ravnati se po naslednji sistemi: oni strašijo našo vlado s panslavizmom, kteri da je dospel v Rosijo do takih sil, da grozi celó državnemu in družinskemu poredku v cesarstvu. Tak, po lisičje zviti napad nemške pečati je popolnoma razumljiv in ne potrebuje nikakoršnih pojasnjenji svojega cila. Vendar radi njegove originalnosti ostanimo za danes iz množestva podobnih slučajev pri enem, kteri dovolj jasno kaže, kako globoko v bledenje včasi zabrede nemška žurnalistika, ko hoče o Rusiji govoriti". — (Sledí dolga podrobna razprava dotičnega članka lista „N. F. Presse", potem Birž. Ved. nadaljujejo): „Iz teh domišljij ni težko uganiti, kakemu viru ona pripisuje po nemških listih razglašeno tožbo ruske vlade nad „moskovskimi namerami" svojih državljanov. Se vé da med nemškimi čitatelji se najdejo taki lahkoverni gospodje, ki prejmejo take izmišlije za čisto moneto, mi pa moramo določno zagotoviti, da v Rusiji se bode na to drugače pogledalo. V Rusiji bodo v tem videli le neslano klevetanje, ki ne zasluži druzega, kakor polno in brezpogojno zaničevanje. V Rusiji vsi prav dobro vedó, da ruska vlada je toliko silna in samostalna, da, ko bi se jej potrebno zdelo podaviti kako jej nevarno stranko — stranko živečo v resnici a ne samo v nemških možganih — bi jo podavila brez pomoči nemške pečati. Omenjeno sravnenje ruske vlade z verzajlsko in slavofilske stranke s parižko komuno, se pokazuje v podobi znamenitega primerljeja tacega slučaja, kedar, kakor ruski pregovor pravi, zajde um za razum. Razun tega, v teh nametih, kakoršne je čitati v dunajskih listih, ni mogoče ne videti slabostnega, v viši stopinji nerodnega in celó, da se jim prosto pové, budalastega maščevanja za odmeno parižkega traktata. Resnično, nenavadno divje se čita razglaševanje: „Ruska vlada toži po neruskih časopisih panslavističko stranko kot nevarnost za civilizacijo, za ves človeški rod — —!" — Je li mogoče, da se kdo poslužuje svojega oficijalnega posluženja k temu, da nemške liste polni z lažnjivimi dopisi iz Petrograda, ki državo zasramujejo! Nam vse to hudo smrdi po ostudni lažnjivosti. — — Interesantno bi bilo izvedeti resnični iztočnik takih razglašenji. Nehoté si moramo misliti, da nemški listi ž njimi, kakorsibodi, po najnesramnejši poti mistifikujejo svoje čitatelje in vso Evropo. — — Vendar poglejmo stvar od praktične strani, z vernega stališča. Kot predmet posebnega straha se predstavlja avstrijski nemški pečati, kakor znano, slavjanski blagotvoriteljni komitet v Petrogradu, v kterem vidijo avstrijaki neko mogočno rusko agenturo s komunističesko-moskovsko-slavjanskimi namerami. Kdo so vodji in delavci tega komiteta? Nehoté se moramo posmejati nemško-avstrijskemu strahu. Slavjanskemu komitetu predseduje aktivni državni svetovalec g. Hilferding, brez somnjenja v vsakem obziru blagomisleč uradnik ruske vlade. Kot prvi tolmači mišljenja in namerov tega komiteta se kažejo pred ruskim narodom v prozi in poezijah gg. Majkov, Tjutčev, Miller in grof Sologub, sami taki pisatelji, kterih del se cenzura nikdar ni dotaknila, tudi o času najhuje ostrote ne. Veljajo Nemcem taki možje za vožake slavjanskega komunizma? — — — Po vsem tem moramo nemškim listom, kakor pruskim tako avstrijskim zagotoviti, da se smejo šteti za žrtev ali neotesane prevare ali pa smešne mistifikacije, kolikorkrat tiskajo pritožbe ruske vlade nad panslavizmom, grozečim Rusiji in civilizaciji".

Danes polemizujejo „Birževije Vedomosti" zoper general Türrovo brošuro in list „Presse". Sok celega ostrega članka je, da „Presse", svareč Türra pred Scilo, je sama zabredla v Karibdo. Ni Türr-ova, ni Pressina politika ni sposobna sozidati tacega odnošenja med Avstrijo in Rusijo, kakoršnega bi bilo obema želeti, pa kakoršnega je Avstrija bolj potrebna. Francosko-pruska vojska je porodila v Švediji veliko prekucijo v javnem mnenji. Znano je, da več stoletij si niste bili prijazni Rusija in Švedija. Zdaj dokazujejo švedski listi, da od vostoka ni proti Švediji nikakoršne nevarnosti, in da bati se je napadov le od juga, da je tedaj treba trdnjave proti Rusiji razorožiti in zidati jih na jugu. V tem smislu posebno gorko govorí štokholmski „Aftonbladet".

Čeh Krnka, ki je oborožil velik del ruske armade, je iznašel novo vojaško orodje, ročno mitraljezo. To orodje ima veliko prednost pred vsem dosedanjim. Pri navadni mitraljezi služi šest vojakov in dva konja, šapó in pruska igelna puška vstreli k večemu 12krat na minuto. Krnkovo ročno mitraljezo pa bo vladal samo en mož, in kakor so dozdaj poskušnje pokazale, vstrelil bo ž njo po 32krat na minuto. Še nekaj malenkosti bo Krnka na tem orodji popolnil, potem ga bo ponudil ruski vladi.

V Moskvi bodo postavili ruskemu pisatelju Puškinu spominek. Pri praznovanji petdesetletnice carskopoljskega liceja, čegar prvi izpitanec je bil Puškin, so v ta namen vže podpisali in zložili 18 tisuč rubljev (okoli 30 tisoč gold.). Dotični komitet zdaj nabira doneske tudi zunaj carskoseljskih praznovateljev.

Mnogovrstne novice.

Na Hrvaškem se sijajno vršijo volitve za deželni zbor. Vsaki dan nam donaša poročilo o slavni zmagi bratov naših na jugu, ktera Slovenci z neizmerno radostjo sprejemamo. Narod trojedne kraljevine se je zdramil in krepko otresa magjaronski jarem, ki ga je nečastno trl pod Rauchovim gospodstvom. Nepoštenosti njegove, ki sta o zadevah Lonjskega polja in pučke solí jih po časnikih odkrila gospoda Mrazović in Vončina in zato v tiskovno tožbo prišla, a po sodniji nedolžna bila spoznala, so očí odprle narodu tako, da vsacemu poštenjaku bila bi sramota, ako bi volil za poslance zdaj može take, ki jih tako omadeževana vlada priporoča.

Ker so „Novice" ob svojem času čitateljem svojim razkrile homatije glasovitega „Lonjskega polja", naj povedó zdaj še nekoliko „o pučki solí", zarad ktere je še le unidan bila sodba dovršena in toženi gospod Vončina enoglasno nedolžen spoznan.

Državna hrvaška vlada je od zdavnej že ljudem v vojni granici in po Hrvaškem sploh sol dajala po niži ceni nego je tarifna cena (od tod imé „limitosol") in sicer na vsako glavo po 12 funtov na leto. Podvzetniki, ki so se zavezali, da bodo po najniži ceni sol ljudém domá, to je, v dotičnih okrajih delili, so toliko solí, kolikor je je bilo treba na Reki, v Bakru, ali v Senju vzeli, domú pripeljali, ljudém oddajali, in si za ta svoj trud lep čist dobiček prislužili; tako, na priliko, je Severinski podvzetnik, ki je leta 1868. oddajal sol po 5 gold. 50 kr. cent, imel čisti dobiček od 860 gold. 50 kr., a pri tem ni škode trpelo niti ljudstvo niti vladna blagajnica. Špekulant ban Rauch pa je koj znal preračuniti, kolikošen dobiček bi njemu sol nesla, ako bi se on tega posla lotil. Ustavil je tedaj navadne licitacije za podvzetnike, in pod imenom svojega poslevodje, juda Nathana Gutthardta, ki je 1866. l. s svojim bankrotom 64 upnikov obril za 34.094 gld. 61 kr., prevzel za l. 1869. sam prodajanje in razdeljevanje solí v večem delu županije Zagrebške in v Karlovcu po 5 gold. 50 kr. za 181.127 glav, kar bi

mu neslo na leto in dan vsaj 10.367 gold. 50 kr. dobička; da mu pa ta „kšeft“ ne zgine, imel je skrb, da se pogodba sklene z Nathanom Gutthardtom ali prav za prav z Levinom Rauchom na 6 ali vsaj na tri leta. Znal je pa Nathan Gutthardt ta „kšeft“ tako opravljati, da je vlada pri tarifni soli škode imela 8.500 gld., ljudstvo pa pri limito-soli 5.184 gold. na leto, letni dobiček tedaj je na škodo vladi in ljudstvu iznašal 13.684 gold. Se vé, da je tako početje ljudstvo na vse strani razdražilo; al le mesto Karlovec se je upalo proti takemu početju glas vzdigniti, in na zadnje do samega Njih Veličanstva s pritožbo se obrniti. Al doseglo ni ničesa druzega, kakor to, da je ban Rauch mestni zbor razdjal in mestu Karlovcu nekega Sieberja ko kralj. komisarja vrinil. Al rodoljubi hrvaški se s tem niso dali v kozji rog vgnati; privlekli so umazano stvar na javnost — v časnike, in resnica je prišla na beli dan, ki je grob skopala Magjaronu Rauchu in njegovim pomagačem.

To je istorija o hrvaški „limito-soli“.

Dopisi.

V Gorici 20. maja. —x+y. — Velik hrup dela v nekterih tukajšnjih krogih imenovanje novega deželnega šolskega nadzornika Gatti-ja. Meni se zdi, da niti oseba, niti začasna služba nadzornikova ni take posebne pazljivosti vredna; celó abotno pa je, da se v „Narodu“ Gatti-jevo imenovanje pripisuje ne vem kakošnem sestavku, ki ga je on dal natisniti v ranjki „Domovini“. To bi jej bilo preveč na čast, ko bi se smela ponašati, da še celó njen prah, njene kosti, več let po njeni smrti čudeže delajo, nadzornike ustvarjajo. Ne to, da je nadzornik Peter ali Pavel, imam jaz za posebno nevarno — kako bo službo opravljal, naj gleda on — ampak, da je v deželnem šolskem svetu en sam Slovenec, to je težišče našega položaja v šolskih zadevah. Kako pa da smo do tega prišli, to bi znabiti ne bilo nevredno natančnega preiskovanja. „Kaj Lahi? kaj Lahi?“ — mi je rekel nedavno nek naš domoljub — „Patres nostri peccaverunt....“ (Naši očetje so grešili, in mi moramo zdaj nasledke njihovih grehov nositi). Ko se je bil dr. Lavrič deželnega odborništva odpovedal in vsled tega iz deželnega šolskega sveta izstopiti moral, hoteli so se nekteri po časnikih gonobiti, ker je prišel dr. Pajer na njegovo mesto v šolsko svetovalstvo, nikomur pa ni prišlo v misel pozvedeti, kaj je poglavitni vzrok bil oni odpovedi in temu izstopu. Da bi se to bilo pozvedelo, smelo bi se dalje vprašati: kdo je dr. Tonkli-ja spravil iz deželnega odbora in šolskega sveta? — in tako bi imeli celo verigo vzrokov in učinkov, ki bi nam marsikakošno neugodno prikazen pojasnovali, tako na pr. sedanji laški upliv v deželnem odboru in šolskem svetu. Da Lahi iz pogreškov slovenskih politikarjev za-se kapital kujejo, je celó naravno, a nenaravno je, da Slovenci Slovence spodkopavajo, drugi druzih moč slabijo in upliv kalijo. Nikar se tedaj ne grozite nad učinki — vzrokov iščite, pa na prsi si trkajte. Morebiti pa, da tudi, ko bi bil še zmiraj dr. Tonkli v šolskem svetu, bil bi izid gledé nadzorništva tak, kakor je zdaj, kajti zgubili smo tudi še tretjega podpornika g. Klodič-a, česar ni nihče kriv. Najbolje bi nam znal znabiti stan reči pojasniti edini naš zastopnik v deželnem šolskem svetovalstvu, gosp. Marušič; saj v Ljubljani in drugod priobčujejo posnetek šolsko-svetovalstvenih obravnav, zakaj pri nas ne? — Kar se tiče nadzornika Gatti-ja in novoimenovanega uda — zastopnika šolstva — gimn. ravnatelja Schaffenhauer-ja, nam ne ostane zdaj druzega, nego to, da jima ostro gledamo na prste, kakor so od začetka nemški profesorji pazili na g. Klodič-a. S časom bo, kar bo.

Iz Gorice 20. maja. ⊙. — Nek Jakob Oddo je imel v tukajšnji novi mestni dvorani (v realkinem poslopji) nekaj govorov o glasovitih vprašanjih sedanjega časa, v liberalnem ali racijonalističnem smislu, se vé da Njemu nasproti sta napravila v katoliškem smislu vsak svoj govor bogosl. prof. dr. Valussi in advokat dr. Doliak. Naše „liberalno“ mestno starešinstvo jima ni hotelo prepustiti mestne dvorane, kakor jo je tujcu Oddo-u; zategavoljo sta govorila v mladenškem semenišči, V. 15., D. 19. t. m. V tem, ko je imel O. samo 40 - 60 poslušalcev, sta jih imela una dva 300—400 izmed izobraženih stanov (med druzimi vso židovsko inteligencijo in samega aranžêrja Oddo-vih govorov). Dr. Valussi je govoril o „filosofija del progresso“ (modroslovje napredka). Italijanščina njegova je elegantna in mu teče tako gladko in sladko, da se mu je čuditi. Ozir reči same bilo je preveč tvarine za eno uro. Vspeh pa je bil vendar sijajen; ploskanje gromovito. — Dr. Dolijak je govoril o priljubljenem mu predmetu: „o nezmotljivosti“ — pa ne tako živo in gladko, kakor navadno; držal se tudi ni skoz in skoz jedra naloge. — Na vsak način pa je bil sploh učinek obeh govorov nepričakovano srečen.

Kastav 21. maja. — Vkljub vsemu temu, da nekim Hrvatom je bila pot zaprečena priti na naš tabor, smo hvala Bogu, okoli 10.000 duš sijajno danes taborovali. Vreme je bilo lepo i vse se je izšlo v najlepšem redu; govornici izvršili so svoje naloge izvrstno, njihovi govori so bili navdušeno i njihovi predlogi jednoglasno sprejeti. Na večer je v našej narodnej čitalnici bila zabava, narodu, pri kojej so nas jako dobro zabavljali svirači narodni iz Markoušine. V ime „Soče“ nas je osobno pozdravil gospodin Viktor Dolenec s kratkim i krepkim govorom. Sokol ljubljanski zastopala je vrla trojica članov; brzojavnih pozdravov došlo nam je iz severa i juga Slavije 17, kojim se je narod z gromovitimi živio-klici zahvalil. — Sedaj so videli dušmani naši, Lahoni i Magjoroni, da po naših žilah teče krv slavjanska, da smo sinovi verni domovini, i da nam je sveta dolžnost raditi za blagor našega tužnega naroda! Živila Jugoslavija!

Štajarsko. (*Spomenica slovenskih poslancev.*) Slovenski poslanci iz Štajarske, gg. deželni odbornik M. Herman, dr. Vošnjak, dr. Dominkuš, kanonik Kosar, žl. Adamovič in Kukovec so, kakor so „Novice“ že povedale, bili na Dunaji pri ministru Hohenwartu, Jirečku in Habietineku, in so jim izročili spomenico, v kteri je celó na tanko navedeno žalostno stanje Slovencev na Štajarskem, in kako posebno slovenski poslanci v štajarskem deželnem zboru proti nemški večini celó nič ne morejo opraviti v korist svojega naroda. Spomenica se po „Slov. Gosp.“ glasí tako-le:

„V obupnost tega stališča je prinesla upanje in zaupanje obljuba v vladnem programu od 6. februarja 1871., da bode visoka vlada vse pravične želje uslišala in dosledno pred vsem drugim pobotovanje s tem doseči hotela, da hoče članek 19. osnovnih postav o splošnih pravicah državljanov, ne samo po besedi, temuč tudi po duhu popolnoma izpeljati, po kterem je vsem narodom popolna ravnopravnost zagotovljena. Zato si štejemo za dolžnost, visoki vladi naproti priti in pomoči in pota zaznamovati, po kterih bi se mogel izpeljati princip narodne ravnopravnosti, gledé naše domovine.

Mi se ne moremo zdržati, da ne bi odkrito izrekli, da mi v zadnji vrsti popolno odstranenje vseh iz vezdajne nenaravske politiške razdelitve izvirajočih nepri-

ličnosti, in zagotovilo močnega razvijanja, našega naroda, ktero bode v korist celi državi, samo v tem vidimo, da se zedinijo vsi Slovenci v eno politično, upravno oblast z enim deželnim zborom v Ljubljani.

Ker vendar iz druge strani dobro vemo, da se bodo težave rečenega zedinjenja le po postopnem opravilu teh glavnih potreb lože premagale, se podstopimo naše najnujnejše želje v sledečem natančneje razložiti:

1. Naj bi se volilni red za deželni zbor premenil po taki meri, po kteri bi se poravnalo dosedanje poškodovanje slovenskega naroda, in ktera bi odgovarjala številu prebivalcev in plačilu dač.

2. Naj se premeni deželni red v tem smislu, da se bodo posvetovali in sklepali v vseh postavah in zadevah, ktere se tičejo narodnosti samo poslanci dotičnega naroda kot posebna svetovalnica (kurija); dosledno bi tedaj bilo, da bi volil one poslance, ki spadajo v ta skupek, centralni zastop ravno tega skupka.

3. Naj se napravi poseben oddelek namestnije na slovenskem deželnem kraji v smislu državnega zakona od 19. maja l. 1869. po §. 9.

4. Naj se napravi posebna deželna viša sodnija v Ljubljani za vse Slovence, ki so zdaj pod večimi upravnimi oblastmi.

5. Naj se povzdigne slovenski jezik v uradni jezik in naj se odloči primeren čas, ki se vendar ne sme prestopiti, v kterem se morajo jezika naučiti oni uradniki, ki ga še zdaj ne govorijo in ne pišejo popolnoma pravilno, taki vendar in do tega časa se naj skrbí za to, da se slovenske vloge morajo rešiti slovenski, in da se naj pišejo zapisniki samo v slovenskem jeziku za take osebe, ki samo slovenski razumejo.

6. Naj se ustanoví pravoznanska, filozofiška fakulteta s slovenskim učnim jezikom v Ljubljani, da se v jeziku izobražijo uradniki in učitelji.

7. Naj se povzdigne slovenski jezik v učni jezik na obeh državnih gimnazijah v Mariboru in Celji in na učiteljskem pripravništvu v Mariboru, kar pa se tiče deželnih srednjih in ljudskih šol, naj blagovoli visoka vlada svojo pravico višega nadzorovanja do tega izpeljevati, da se v njih ne bode oskrunjeval čl. 19. osnovnih postav.

K slednjemu še ne moremo opustiti, da ne bi izrekli, da je naše ljudstvo zadovoljno sprejelo od vlade omenjeno revizijo postave o ljudskih šolah, ktera postava se našemu ljudstvu v vernih, narodnih in denarnih zadevah v večem ne prilega.

Blagovoli visoko ministerstvo sprejeti zagotovljanje naše udanosti in velikega spoštovanja".

Iz Celovca. (*Janežičeva slovesnost v Celovcu.*) Binkoštni torek dne 30. maja bo Janežičev grobni spominek na Celovškem pokopališču slovesno blagoslovljen. Ob pol 8. uri zjutraj bodo vodja družbe sv. Mohora prečastiti prošt gosp. dr. Valentin Milar brali veliko sv. mašo v Št. Rupertski cerkvi in po maši na Janežičevem grobu blagoslovili spominek. Ob 8. zvečer napravi čitalnica Janežiču v proslavljenje „besedo", pri kterej bode svirala vojaška glasba Mariborskega polka. — Nadejamo se, da se bodo slovesnosti vdeležili bližnji in daljni rodoljubi, ki ljubijo in spoštujejo Janežičev spomin.

Iz Metlike. (*Spomin na mnogozasluženega rodoljuba.*) Slovenija je zgubila spet enega svojih najvredniših sinov. Gosp. Jan. Škofic, suhorski fajmošter, kakor so „Novice" že povedale, je 30. aprila umrl v 49. letu. Koliko je ta gospod v 13 letih storil, to popolnoma ceniti more le tisti, kteri je Suhorski kraj poznal pred in ga vidi zdaj. Tu-sem naj pridejo gledat zlasti oni, ki črtijo našo duhovščino in sleparijo ljudí da ljubijo narod naš! Grič, ki je bil ves s trnjem in robido obraščen, je zdaj zares zemeljski raj. Kjer je komaj brinje rastlo, raste zdaj najžlahnejša trta, rastejo žlahna drevesa, murbe in najimenitniše cvetlice. Če je kdo po pravici bil poslavljen z zlatim križicem, bil je prav gotovo naš Škofic. Koliko je storil za vino-, sadjo- in svilorejo, tega popisati ni lahko; to se le videti, občudovati more. Kako lepo je pri tem svojo novo faro vredel, koliko pa zraven tega še pisal na dušni in svetni blagor svojim rojakom, vse to se res občudovati mora. Se vé, da tudi njega so nasprotniki naši črtili, kakor črtijo vsacega pravega domorodca. Kako omikani pa so ti „gospodje", to so še pri njegovi smrti pokazali, ko so komaj dobro uro po njegovi smrti trije (ne vem, zakaj trije?) prihromeli iz Metlike ter hitro vse zapečatili, da bi kmalu poštena družina, in še tudi živina skor brez vse hrane bila. Prav je, da so tako skrbni, to je vse hvale vredno. Al svetovali bi vendar, da bi v takih priložnostih, ko so domači vsi prevzeti velike žalosti, se vendar vljudno obnašali, a ne tako surovo! Če bi treba bilo, jih tudi lahko povemo.

Iz Vipave 23. maja. — Vrli ipavski diletantje so spravili v nedeljo na oder izvirno po domačem skladatelju gosp. Hribarju zloženo spevoigro „Prepir o ženitvi", ktero je naš visokospoštovani dekan gosp. Grabrijan poleg nemškega prav srečno za čitalnice na deželi predelal; predmet je iz življenja našega naroda vzet, vpletena mu je graja vraž in babjeverstva in igra nima mnogo osebstva. Muzikalni del spevoigre ima prav mične momente, je sèm ter tjè izvirno melodiozen, in kaže posebno spretnost skladatelja za veča muzikalna dela, ter vzbuja nado, da je zmožen v tej stroki sčasoma kaj dovršenega izdelati. V resnici hvalevredno! Samo poznati je, da g. skladatelj ni imel prilike, se dovolj seznaniti s temi lahkokrilatimi izdelki najnovejše Talijine umetnosti, ker tej spevoigri manjka tako imenovana „Bühnentechnik". Naj bi gosp. skladatelj na to pomanjkljivost blagovolil obrniti svojo pozornost, ter posebno v muzikalnem oziru okrajšal konec, in pomnožil morebiti sredo spevoigre, pa bode prav dobro služila ne le čitalnicam na deželi, temuč tudi večim odrom. Dobro bi tudi bilo spevoigro na dva dejanja razdeliti, ker v poldrugi uri opešajo igralci in tudi poslušalci, ako igra neprenehoma traja toliko časa. — Primerni od prečastitega gospoda dekana nalašč za današnji večer zloženi slavnostni govor, o koristi čitalnic na deželi za ljudsko prosveto, je prav izvrstno deklamovala gospica Ivanka Žvokeljnova, in s tem pokazala, da ima lep dramatičen talent. Naloge v spevoigri „Prepir o ženitvi" so bile vseskozi v dobrih rokah gledé predstavljajočega kakor tudi muzikalnega dela; — posebno nam si je dopadal „občinski pisar" gosp. Pin in gospica Žvokeljnova kot seljaška žena. Čitalnični oder so tamošnji rodoljubi s pomočjo velerodnega gosp. grofa Lanthier-a, vnetega narodnjaka, in druzih gospodov nenavadno okusno in mično na novo postavili. Veselimo se srčno njegove prihodnje pogoste rabe, ker po tem potu bode najbolj mogoče ljudsko prosveto vspešno širiti. — Iz vseh krajev prekrasne vipavske doline mnogo sebrano odlično občinstvo je s svojim gromovitim ploskanjem odlikovalo gosp. pisatelja in tudi skladatelja spevoigre in vedlo dostojno ceniti zasluge vrlih vipavskih diletantov in sploh vseh aranžerjev tega zanimivega večera.

Iz Šentpetra na Notranjskem. (*Očitna zahvala.*) V Božiču nam je Pivčanom žled veliko sadnega drevja popolnoma vničil. Na mojo in tukajšnje občine prošnjo je odbor slavne kmetijske družbe kranjske za to sosesko 200, in za šolski vrt 40 požlahnjenih dreves pri

sadjerejcu And. Net-u v Kokrici kupil in nam jih poslati blagovolil. Srčno hvalo izrekamo zato sl. odboru družbe kmetijske v Ljubljani za podarjena drevesa, kakor tudi odborniku in tukajšnjemu trgovcu gospodu Jož. Debevcu, po čegar predlogu ste bili naši prošnji rešeni. — 1. dne maja je pri nas toča pobila in nam je zopet drevje in žito poškodovala ter nas ob sadje pripravila.

Učitelj in šentpeterske soseske.

Iz Cerknice 14. maja. (Po naključbi zakasnjeno). Ko se je cerkniška in begunjska županija združila v eno veliko županijo, bile so v zadnjem času volitve odbornikov in 8. dne maja volitev župana. Izvoljen je za župana gosp. Andrej Milavec, pošten narodnjak, o kterem vemo, da se bo možato poganjal za pravice narodne. Skrbeti bo pa tudi moral, da se v Cerknici vedno kakor dozdaj vzdrži pravi narodni duh, a naj se ne ustraši, ako mu kaka puhla glava neumno prerokuje, da tirjanje Slovenije donese s seboj „parižko klanje". — Vprihodnje poročam „Novicam", kako reči pri nas stojé, kedaj bo kaj iz čitalnice, kedaj bo jenjal krajni šolski svèt županiji v gladko tekoči nemščini dopisovati; kdaj ne bode več 4 rumenih fantičkov, kterim se kaj dobro prileže jo rumene cvetlice za kapico, ki pa pri vsej svojej otročariji morejo poštenega moža ob splošno zaupanje pripraviti, kar se je pri zadnji volitvi tudi zgodilo. Le potrpite! kmalu Vas ima „Brencelj" z razpranimi hlačami v svojem listu.

Rudečosrajčnik.

Radoljica. P. C. II. — Pred nekaj časom je blagovolil prevzvišeni nadbiškup goriški gosp. Golmajer darovati radoljiški srenji svojo rojstno hišo z vsem, kar k njej pripada: gozde, njive in travnike proti temu, da radoljiška srenja porabi hišo, ktera bi se z malimi stroški popravila, za svojo sirotnišnico. Njive ali sploh zemlja pripadajoča tej hiši, bi se prodala ter porabila kot glavnica, za en del stroškov. Za to dobroto mislim, da so se bili Radoljčani tudi prevzvišenemu nadbiškupu zahvalili, — in bili bi mu gotovo vsi hvaležni, ako bi naš ljubeznjivi zastop iz dobrote ne bil naredil veliko gorje. Sklenili so naši mestni očetje, na čelu „der allgemein hochgeachtete Bürgermeister" Thurn, prodati vse drugo razun hiše in so tudi prodali. Za skupljeni znesek pa so kupili opeke in apna in si naredili načrt, kterega vendar razun teh modriarhov nihče drugi videl ni, po kterem bi se hiša imela, kakor se čuje, popolnoma podreti, in iznova zidati poslopje, ktero bi stalo mnogo več kakor pa imajo glavnice, in ktero bi bilo bolj kosarni kakor sirotnišnici podobno. Kakor sem že omenil, nakupili so opeke in apna, za ktero so že mnogo nad polovico denarja izdali, in začeli pridno delati priprave za zidanje. Začeli so tirati ljudí na tlako in to tako pogosto, da je prišla na teden dni dvakrat vrsta na enega hišnika. Najlepša pa je ta: da gospodje odborniki so tlake popolnoma prosti, in bili bi se tako drugim Radoljčanom v pest smejali ter se še norčevali iz njih, ko bi bili drugi morali vsak dan tlačaniti. Kdor pozná socijalne razmere tacih vasí kot je radoljiško mesto, mi bo gotovo rad pritrdil, da je v takih krajih sirotnišnica celó nepotrebna. Ne dá se tajiti, da so taki zavodi v krajih, kjer živí mnogo fabriških delalcev ali fužinarjev, in v velicih mestih na pravem mestu in velika dobrota. Tukaj v Radoljici pa imamo dve ali tri siroti, ktere imajo že toliko prostora, da bodo pod streho pri usmiljenih ljudéh umrli; ali čez tri domačih ni nikdar; da bi pa drugi Radoljčani morali delati za ptujce, mnogokrati za prave lenuhe, tega vendar od nas tirjati nihče ne more. — Čmu pa imamo deželno bolnišnico v Ljubljani? Vsaj kolikor je meni znano, moramo vendar tudi to vsi izdrževati. Zato pa so tudi vsi posestniki odrekli, da bi tlako delali — in so se tudi v neki pritožbi do deželnega odbora obrnili, nadjaje se pomoči od tod, proti birokratični kratkovidnosti naših mestnih očetov.

Iz Kranja 22. maja. (*Na kmetijski tabor*), ki je bil preteklo nedeljo v Cerkljah pod milim nebom, se je vkljub neugodnemu vremenu zbralo več ko 1000 kmetov, ki so prav pazljivo sledili gosp. Pourjevemu podučevanju v obdelovanji in zboljšanji zemlje. Razstava različnega kmetijskega orodja je kmete jako zanimala. Debate sta se udeležila trbojski župan Keršič in pa Njet, posestnik iz Kokrice, kteri je o sadjereji govoril. Zborovalo se je v najlepšem redu brez vse napčnosti; to je gotov dokaz, da se dá naš slovenski narod rad podučevati in da se zanima za napredek v kmetijstvu. Čast in hvala mu!

Iz Ljubljane. Nenadoma nam je predvčeranjim po vladnem dunajskem časniku došla novica, da Njegovo Veličanstvo je 19. dne t. m. c. k. deželnega predsednika barona Conrada imenovalo za c. k. namestnika v gornji Avstriji, deželnega glavarja pl. Karola Wurzbacha pa na njegovo mesto za c. k. deželnega predsednika, in da po tem ima priti nov deželni glavár, kteri pa dozdaj še ni imenovan. Baron Conrad za novo više mesto, na ktero je poklican, ima lastnosti, ktere zahteva ustavni čas, in če obveljá sedanjemu ministerstvu vkrotiti centralistične in brezverske valove, ki od leta 1867. pretresajo Avstrijo, bode tudi novemu gornje-avstrijskemu ces. namestniku lože voditi deželo, ker se menda ne motimo, če mislimo, da ima res srce za avtonomijo dežel, in ker vemo, da ne spada v vrsto brezvernih liberalcev. Pri nas je baron Conrad bil ob času deželni predsednik, ko je Beust parolo izdal, Slovane pritiskati na zid, — ko je zagrizeni nemec Giskra vladni regiment imel v svojih rokah in je po takem mala nemškutarska ljubljanska koterija začela nositi glave po konci, ki je oholo gledala deželnemu predsedniku na prste. V takem položaji je včasi — in to vzlasti o zadevah županstev ljubljanskih — krenil na pot, ki je osupnila Slovence. Ne zabimo pa, da je ves čas bil djansk ud čitalnice (kar pred njim noben c. k. deželni predsednik ni bil), ustanovnik Matice, pri cesarju izprosil pomiloščenje Ježičanov itd. — In kdo bo zdaj njegov naslednik? Dosedanji deželni glavár pl. Wurzbach. On je drugi c. k. deželni predsednik, ki je naš rojak; ni sicer vzet iz vrste uradnikov, al kot večleten deželni glavár ne bode mu manjkalo zmožnosti tudi za to novo mesto. Dr. Wurzbach pozná razmere in potrebe naše dežele popolnoma, in če tudi je dozdaj stal v vrsti manjšine deželnega zbora, imamo vendar upanje, da se ne bo dal voditi zaprisežnim nasprotnikom našim in se odpovedal vsaki pristranosti, strogo držeč se národne ravnopravnosti. „Blagor dežele naše" bodi mu „lex suprema", deželo pa dela ogromna večina naroda slovenskega. Dr. Wurzbach pa je tudi gruntni posestnik; on tedaj do dobrega pozná reve kmetijskega stanú. Kmalu pa pride za našo deželo prevažna dôba, da se bode po novi postavi uravnal novi zemljiški (gruntni) davek. On bode predsedoval deželni komisiji, ki bode imela to prevažno stvar v svojih rokah. Od njega tedaj pričakujemo, da ne bode gledal le na to, kar utegne biti gori všeč, ampak na to, kar je pravica in resnica na blagor naši sedaj z davki hudo preobloženi deželi.

— (*Telegrami iz Hrvaškega*), ki nam dohajajo o sijajnih volitvah poslancev v deželni zbor, delajo pri nas vtiske tolike radosti, da se ne dadó popisati z besedo. Prav tako je, kakor da bi bile srečne hrvaške volitve srečne naše volitve. In kako velikanska je

zmaga národnih mož! Z ogromno večino se volijo narodnjaci in pogostoma celó enoglasno! In to celó v Zagrebu! Vladni izvoljenci so le bele vrane. Kakošen prekret od zadnjih volitev do sedanjih! Že je gotova velika večina národnih poslancev, ki bode ves drug obraz dala stališču trojedne kraljevine do Magjarorszaga. Ni čuda, da je Andrassy z vsemi svojimi do tal potrt, in celó piškava je tolažba „Pressina“, da virilni glasi (magjaronski?) utegnejo še kaj predrugačiti. „Geh' in ein Nonnenkloster, Presse“, in delaj pokoro; pruske zmage te ne rešijo več pogube.

— (*Iz seje deželnega odbora 19. maja.*) Ker se je vitez dr. E. Stöckl vodstvu dobrodelnih naprav odpovedal, je deželni odbor to vodstvo začasno profesorju dr. Valenti izročil. — Vodstvu ljubljanske hranilnice je deželni odbor sklenil poslati pismo, da bi se pri kopanji tal na dr. Cvajarjevem vrtu v gradišči, kjer se bo zidalo poslopje za realko, s posebno pozornostjo ravnalo; kajti tù bi utegnile znamenite starine iz dôbe Rimljanov zakopane biti, ki bi dobro došle deželnemu muzeju. — Da bi se znanje dobrih pa tudi strupenih gob med ljudstvom bolj razširjalo, je deželni odbor sklenil, da se za deželni muzej kupi cela Arnoldijeva zbirka iz debelega papirja ponarejenih gob, ktere so na videz pravim gobam popolnoma podobne. — Na vlogo Studenške županije pri Krškem je deželni odbor za šolske in srenjske potrebe l. 1871. dovolil poberanje priklade na fronke, in sicer po vaséh Boštanjske fare po 20 odstotkov, po vaséh Bučenske duhovnije pa po 15½ odstotkov.

— Iz Dunaja se nam piše, da sklep lanskega deželnega zbora, da se najdenišnica kranjska, to je, naprava, v ktero se jemljejo nezakonski otroci, odpravi, leží že v potrjenje pri cesarji; nadejati se je tedaj, da bode dežela kmalu rešena te sila drage naprave.

— (*O obravnavah deželnega šolskega sveta*) že dolgo niso „Novice“ poročale, ker ni bilo razprav posebne važnosti za občinstvo. Enkrat je bil gosp. Holzinger v seji in če je zato iz Gradca prišel, da je v brezverskem smislu zagovarjal odpravo šolske maše za gimnazijo v Kranji, pa ne dosegel svojega namena, je res škoda za diête. — V zadnji seji se je razpravljal načrt postave o napravljanji, zdrževanji in oskrbovanji javnih ljudskih šol, ki ga je vlada deželnemu zboru že predložila leta 1869. in ga misli spet predložiti prihodnjemu zboru. Deželni šolski svèt je načrtal to postavo večidel tako, kakor jo je predrugačil leta 1869. šolski odbor dež. zbora.

— Ker je po želji c. kr. ministerstva kmetijstva gosp. Fr. Šolmajer spet za letošnje leto od družbe kmetijske dobil naročilo, da sestavi poljsko statistiko, so naprošeni vsi prijatli naši na deželi, naj ga blagovoljno podpirajo v težavnem delu, kedar pri njih pomoči išče, da more spet tako častno dovršiti nalogo svojo kakor lani.

— Častitemu našemu rojaku, gosp. Fr. Potočniku, bivšemu c. kr. nadinženirju gališkemu, je Njegovo Veličanstvo o prestopu v pokojni stan zarad mnogoletnega, zvestega in koristnega delovanja podelilo naslov in čast c. k. stavbenega svétnika.

— (*Da bi se bilo na blejskem jezeru*) v nedeljo potopila množica romarjev, ni res. Prekucnila se je res prepolna ladija, a samo ena ženska, ki se je zeló prestrašila in prehladila, leží zdaj še bolna gori.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — V obeh zbornicah so se izvršile volitve v delegacijo in to brez velikega besedovanja. Manjšina dotičnega odbora je stavila po poslancu Fr. Grossu predlog, naj se delegacije odložijo na primerni čas, da bode poprej državni proračun rešen. Govoril je, kakor da bi manjšine ne vodili politični vzroki, ampak le poselski in tehniški. Poslanca Fux in Knoll sta bila poštenejša in govorila za predlog manjšine iz političnih vzrokov. Knoll (kteri svoje govore le bere) je celó izustil, da, ko bi bil on imel predlog staviti, bi bil predlagal, naj zbornica odloži volitev v delegacijo tako dolgo, dokler se sedanje ministerstvo ne odstrani. Konečno je bil sprejet predlog odborove večine z veliko večino. Volitve so se toraj vršile v petek, pri kterih štajarska poslanca Seidl in Brandstetter in še trije drugi so izrekli, da ne volijo. Kranjski poslanci so volili enoglasno dr. Costo in za namestnika grofa Barbota. Tudi g. Črne je voljen v delegacijo. Klub desnega središča ima v delegaciji zdaj 9 poslancev. — Tudi v gosposki zbornici so se v petek vršile volitve. Izvolili so se vsi nasvetovani razun kneza Karlosa Auersperga in Pratobevere. Centralističnim časnikom je to čudna prikazen, da Karlos, ki je nalašč prišel v zbornico zato, da bi bil izvoljen v delegacijo in jej potem predsedoval, je padel. Padel je tudi zagrizeni ustavoverec Pratobevera, in drugi ustavoverci, kakor Winterstein, Doblhoff, Hasner in Unger vjeli so komaj nadpolovično večino glasov. Razvidno je iz tega, da tudi zbornica gosposka se maja. — Za predsednika delegacije je bil v prvem shodu v pondeljek izvoljen Schmerling, a ne enoglasno, ampak le z večino glasov, podpredsednik jej je Vidulić. — Ustavni odbor je v nedeljo sklenil adreso do cesarja in sprejel načrt adrese in poročilo, ktero je Herbst izdelal. Adresa je zeló pohlevna, se vé, da le zato, ker so se fabrikantje njeni bali, da bi veliki posestniki ne glasovali za-njo, ako bi bila preostra. Na to kažejo posebno besede enega vodje velikih posestnikov, barona Lasserja, kteri je ob priliki, ko je nekdo nameraval oster dostavek, rekel, da bi on bil za ta dostavek, ako bi hotel to, da adresa pride le v zbornico, a ne tje, kamor je adresirana (do cesarja). Jutri v četrtek je razprava adresina v zbornici. Desno središče se ne bode menda nič udeležilo. Švignila bode ta adresa kakor jalova raketa v zrak in se razpočila v — nič! Vsaj ustavoverci nimajo druzega orožja več kakor — besedovanje.

Hrvaško. (*Telegram „Novicam“.*) Iz Samobora 21. maja: „Z ogromno večino izvoljena Fr. Reizner i N. Vizner“; — iz Zagreba 22. maja: „Nepričakovano večino izvoljen Krestić“, — 23. maja: „Jakić izvoljen enoglasno“. Neizmerna navdušenost; Zagreb se kinči z tisočernimi trobojnimi zastavami; jutri se voli Mrazović; na večer bode prostovoljno razsvitljenje Zagreba. — Iz Ljubljane je „Slovenija“ po telegramu brž čestitala slavni zmagi Samoborčanom, i izvrstni narodnjaci odgovorili so s telegramom 22. maja: „Vaša depeša prečitana vpričo 6000 ljudí, primljena navdušenim klicem: Živili bratje Slovenci! Mi gojimo največe simpatije za Vas, mile nam sosede slovenske!“ Mi pa še dostavljamo: hvala Bogu!

Francosko. Iz Pariza. Strašno gospodari drhal, ki vlada zdaj Pariz; hiše podira, cerkve ropa, ljudí mesari; glavarji se že med seboj koljejo. Armada postavne vlade Verzajlske se čedalje bolj bliža Parizu, in je že predrla ena vrata. Strašno bode klanje, kedar z veliko silo stopi v mesto. 28.000 bomb je vrgla v Pariz.

Odgovorni vrednik: Jožef Golé. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.